

Αναμνήσεις από την Ενορία Αγίου Γεωργίου Κυθρέας

της Ελένης Άκαρα-Ιωακειμίδου

Γράφοντας στο προηγούμενο τεύχος της «Ελεύθερης Κυθρέας» για τη γειτονιά μου, τον Συρκαλέ, ένιωσα ότι άφησα ανοικτούς λογαριασμούς με τις μνήμες και τις αναμνήσεις μου. Πώς να χωρέσουν άλλωστε μέσα σε λίγες γραμμές πρόσωπα και τόποι τόσο αγαπημένα...

Ένωσα ότι αυτή η διαδρομή των αναμνήσεων έπρεπε να συνεχίσει και να σεργιανίσει όλη τη γειτονιά, την ενορία του Άη Γιώρκη από άκρη σε άκρη της.

Εκτός από τους ανθρώπους που αναφέρθηκαν, η ενορία απλωνόταν πιο πέρα και δεν θα μπορούσα να μη συνεχίσω αυτή την περιδιάβαση, αφήνοντας αμνημόνευτα τα υπόλοιπα.

Πιάνω τον εαυτό μου να παλεύει με τον χρόνο. Η μνήμη, όσο και να μην το θέλω, άρχισε λίγο να με ξεγελά και όσο ξεμακραίνω από τη «γειτονιά μου» οι αναμνήσεις φθίνουν και αρχίζεις να αναρωτιέσαι και να βασανίζεις το μυαλό να μην ξεχάσει. Γι' αυτό είναι ανάγκη να τα λέμε μεταξύ μας, να τα θυμόμαστε και να τα καταγράφουμε, γιατί ο χρόνος κυλά αμείλικτος.

Δεν ζήσαμε την Κυθρέα μας όσο έπρεπε. Η δική μου γενιά έφυγε από κοντά της πριν προλάβουμε να ανοίξουμε τα φτερά μας, να φτιάξουμε τις δικές μας οικογένειες, να ριζώσουμε και να τη χορτάσουμε όσο έπρεπε. Έτσι, σ' αυτή τη διαδρομή ζήτησα βοήθεια και μου την πρόσφερε με ιδιαίτερη χαρά η καλή μου γειτόνισσα, η Αθηνά Δημητριάδη – Ρουσιά. Μαζί με την Αθηνά, πιασμένες χέρι-χέρι ξανασεργιανήσαμε στους δρόμους της ενορίας μας, θυμηθήκαμε όσο μπορούσαμε, αναπολήσαμε.

Αρχίζω λοιπόν τη νοερή διαδρομή μου ελπίζοντας πως θα με συγκωρέσετε για πιθανές παραλείψεις.

Πιο κάτω από το μπακάλικο του Γιάγκου του Καπτάμη και σε λίγη απόσταση χωρίς άλλα σπίτια, άρχιζαν οι επόμενες κατοικίες. Φεύγοντας από το μπακάλικο στην αριστερή πλευρά ήταν ο ποταμός που περνούσε από τη Χολετρού για την οποία θα μιλήσω και πιο κάτω. Στις όχθες υπήρχε άγρια βλάστηση και αυτός, που τώρα έχει στερέψει, περήφανος κυλούσε ασταμάτητα με το γάργαρο, κελαρυστό και καθάριο του νερό δίνοντας ζωή. Απέναντι, προνομιούχα μέσα σ' αυτή την πανδαισία ομορφιάς ήταν τα σπίτια του Ανδρέα του Μαρουλλή και του Στέλιου του Μι-

καηλίδη. Από αυτές τις οικογένειες έχουν φύγει από ό,τι ξέρω ο Ανδρέας Μαρουλλής και η σύζυγός του, καθώς και ο Στέλιος Μιχαηλίδης. Ο Στέλιος ήταν παντρεμένος με τη Μαρίτσα και απέκτησαν τέσσερα παιδιά, τη Γεωργία, τον Μιχαλάκη, τον Νίκο και την Ελένη, όλοι σπουδασμένοι και αποκαταστημένοι στην κοινωνία με τις οικογένειές τους. Παιδιά του Μαρουλλή είναι η Μαρούλλα και ο Παναγιώτης, που τα σπίτια τους βρίσκονταν και αυτά στην ίδια περιοχή, παντρεμένοι και οι ίδιοι με παιδιά.

Η διαδρομή συνεχίζεται με τη συντροφιά του ποταμού, με το κελάηδημα των πουλιών και το κόασμα των βατράχων μέσα σε μια αρμονία ήχων και χρωμάτων, όπως άλλωστε επικρατούσε σ' όλη την Κυθρέα.

Με την Αθηνά αντάμα αναπολούμε ξανά και προσπαθούμε να θυμηθούμε όλους τους χωριανούς που έμεναν στις γειτονίες μας. Εκεί ήταν τα σπίτια των αδελφών Ελενίτσας και Νιόβης. Προχωρώντας, στην πάροδο δεξιά του δρόμου ήταν τα σπίτια του Παντέλα και της Θεοπίστης Φραγκούδη, της Χλόης και του πάτερ Αναστάση, της Χρυσταλλούς και του Κώστα Καρεκλά. Μετά την πάροδο, στη συνέχεια του δρόμου, ήταν το σπίτι του Σοφοκλή και της Κίκης Ακαδιώτη. Ένα μεγάλο διώροφο σπίτι που δέσποζε του δρόμου. Ο Σοφοκλής έχει φύγει από τη ζωή. Παιδιά τους η Μαρία, η Αντωνία, ο Χάρης και η Δέσπω.

Δίπλα, το ζαχαροπλαστείο του μακαρίτη Σταύρου Χριστοφορίδη. Πολλές οι αναμνήσεις εδώ, γλυκές και ατέλειωτες. Η μακρινή συγγένεια μας με την γυναίκα του Κατινού, αλλά και η καλή γειτονία μας δημιούργησαν όμορφες σχέσεις. Με τις κόρες τους είχα ιδιαίτερη σύνδεση. Πολλές οι καλές στιγμές που πέρασα στο ζαχαροπλαστείο βοηθώντας τα κορίτσια τους, τυλίγοντας λουκούμια, παστίτσια, με το αζημίωτο φυσικά. Οι μοναδικοί του κουραμπιέδες, αφού ο ζαχαροπλάστης μαθήτευσε στη Γαλλία, καθώς και τα άλλα γλυκά του μαγαζιού ήταν η ανταμοιβή μας. Άξια συνεχίζει η κόρη του Ήβη να τα φτιάχνει στο προσφυγικό της μαγαζάκι στην Αγλαντζιά αγνά και με αγάπη ακολουθώντας την οικογενειακή παράδοση. Η πρόσφατη απώλεια της αγαπημένης μου Μάρως, της μικρότερης κόρης του ζαχαροπλάστη, που έφυγε ένα χρόνο μετά τον αδερφό της Παύλο, με πλήγωσε αφάνταστα. Η χαρά της ήταν απεριγράπτη και η συγκίνησή της μεγάλη στη συνάντηση που είχαμε οι γειτόνισσες στο σπίτι μου τον Γενάρη, η οποία έμελλε να είναι ο δικός της αποχαιρετισμός. Στο καλό, αγαπημένη μου Μάρω, ας είναι ελαφρύ το χώμα που σε σκεπάζει. Το αυθεντικό σου χαμόγελο και η γλυκειά σου ματιά θα με συντροφεύουν πάντα μαζί με τα όσα ωραία ζήσαμε στο χωριό μας, στη γειτονιά μας, στον Συρκαλέ μας.

Δίπλα από το ζαχαροπλαστείο ήταν το σπίτι της Σωτήρας και του Πέτρου με τα παιδιά τους Ανδρέα, Λένια και Σπυρούλα. Κάπου εδώ τελειώνει, αν θυμάμαι καλά, αυτή η πλευρά της ενορίας του Αγίου Γεωργίου.

Επιστρέφω από τον ίδιο δρόμο και έχω τώρα στα δεξιά μου το ποτάμι να με συνοδεύει πάλι με τους ήχους και τη δροσιά του. Φτάνω στο σπίτι του Χρίστου Χριστοφορίδη, του Χρίστου και της Μαρίτσας του Δεσπότη. Λίγο πιο κάτω το σπίτι του Σαββουλλή ο οποίος διατηρούσε καφενείο και μπακάλικο δίπλα από το Δημαρχείο. Μετά την τούρκικη εισβολή μετανάστευσε οικογενειακώς στην Αυστραλία. Εδώ ξεκινά η γνωστή μας Χολετρού, το στενό μονοπάτι με τη γεφυρούλα του. Δεξιά του η πυκνή βλάστηση με πολλά είδη φυτών, άγριους βάτους με τους εύγευστους βαβάτσινους που έβαφαν κατακόκκινα τα κοριτσιίστικα χείλη μας, καλάμια και κισσοί, όλα μπερδεμένα μαζί σαν ένα υφαντό της φύσης απaráμιλλης τέχνης.

Δίπλα από το μονοπάτι της Χολετρούς, στην αριστερή πλευρά, κυλούσε ήσυχα ένα ρυάκι και παραπέρα του περβόλια και ελαιώνες, τα οποία έκρυβαν το σπίτι των Παπαττοφαλλίνων.

Για μένα ήταν ένα ονειρεμένο τοπίο που όμοιό του δεν έχω δει πουθενά.

Λάτρευα και λατρεύω αυτή τη διαδρομή. Αυτή πιο πολύ από οτιδήποτε άλλο με συνοδεύει στα όνειρά μου και στις αναμνήσεις μου. Αξέχαστες διαδρομές θα με συνδέουν πάντοτε με τη Χολετρού. Όσους δρόμους, όσα μονοπάτια κι αν πέρασα ή θα περάσω, για μένα μόνο η Χολετρού υπάρχει, είναι το μονοπάτι της ψυχής, της καρδιάς και της ζωής μου.

Από τη Χολετρού πήγαινα στο σπίτι της γιαγιάς μου, της Χατζηελένης και της αδερφής της, της γιαγιάς Κλειώς στην Τζουμαγιά.

Αυτό το δρομάκι περπατούσα για να πάω στο κουρείο του πατέρα μου, ένα πολύ μικρό μαγαζάκι κάτω από το Δημαρχείο μας και δίπλα από τη Δημοτική Βιβλιοθήκη. Μου άρεσε να πηγαίνω να κάδομαι στη μικρή μου καρεκλίτσα και να τον παρακολουθώ να κουρεύει και να ξυρίζει τους πελάτες του. Στα παιδικά μου μάτια αυτό φάνταζε πολύ σπουδαίο και τον καμάρωνα. Εισέπραττα τα γεμάτα καλοσύνη χαμόγελα των συγχωριανών μου οι οποίοι ρωτούσαν τον πατέρα μου αν ήμουν η κόρη του κι αυτός απαντούσε καταφατικά με περηφάνια και χαμόγελο.

Από τη Χολετρού περνούσα με τη μικρή μου αδερφή και τα άλλα κορίτσια της γειτονιάς μας για να πάμε στο Δημοτικό σχολείο της Τούμπας, αυτό το υπέροχο ελληνοπρεπές κτήριο που δέσποζε της περιοχής και αγνάντευε περήφανα από ψηλά την Κυδρέα.

Όλες μας, ντυμένες κάθε πρωί με τις πεντακάθαρες ποδιές μας, χαρούμενες, τιτιβίζοντας περισσότερο και από τα πουλιά, που ήταν κρυμμένα στην πυκνή βλάστηση πηγαίναμε στο σχολείο μας. Τέτοια ήταν η ομορφιά του τοπίου, που ένιωδες πως πήγαινες εκδρομή. Και όταν ο καιρός ήταν καλός έβγαιναν τα παπούτσια και οι κάλτσες, κάτι που κρατούσαμε μυστικό από τις μανάδες μας. Διασχίζαμε τη Χολετρού περπατώντας με γυμνά πόδια στο παράλληλο μικρό ρυάκι νιώθοντας ευτυχία και ευλογία που ζούσαμε σε αυτό τον τόπο. Νιώδαμε απελευθέρωση, πετούσαμε στα ουράνια με το υγρό στοιχείο να γαργαλά ξεκούραστα τα πόδια μας. Ασχέτως αν κάποτε είχαμε τα μικρογλιστήριμα ή συναντούσαμε τα βατραχάκια και τα καβούρια, βρέχαμε τα ρούχα μας ή είχαμε άλλα μικροατυχήματα, όπως όταν χάσαμε το καινούριο παπούτσι της αδερφής μου και το ψάχναμε εναγωνίως. Η υγρή διαδρομή άξιζε ό,τι και αν προέκυπτε στην πορεία της. Παρόλο που σήμερα δεν υπάρχει, διότι στη δέση της έφτιαξαν δρόμο για αυτοκίνητα, για μένα η Χολετρού θα έχει μια ξεχωριστή δέση στην καρδιά και στις αναμνήσεις μου, χωρίς να μπορεί κανείς να τη σβήσει.

Από τη Χολετρού συνέχισα να περνώ, κοπέλα πια, πηγαίνοντας στο Δημαρχείο μας, όπου είχα προσληφθεί ως γραφέας/δακτυλογράφος τελειώνοντας το Γυμνάσιο.

Ήταν η πρώτη μου δουλειά και οι αναμνήσεις που πήρα μαζί μου για όσο καιρό εργάστηκα στον Δήμο μας ήταν υπέροχες. Γεμάτη ευγνωμοσύνη και ευχαρίστηση αναπολώ τους μακαρίτες Δήμαρχο Σάββα Χρησιτίδη και τον υπάλληλο του Δήμου Θωμά Πετρίδη που με υποδέχτηκαν με αγάπη και στοργή στα πρώτα επαγγελματικά μου βήματα. Στάθηκαν δίπλα μου όμορφα και πατρικά και πάντα θα τους μακαρίζω. Επίσης, πολύ καλοί συνάδελφοι με τους οποίους έχουμε άριστες σχέσεις μέχρι σήμερα ήταν ο Βασίλης Λοΐζου που εκτελούσε χρέη Δημοτικού Γραμματέα και ο Γιαννάκης Μακεδόνας, εισπράκτορας.

Η Χολετρού κατέληγε σε δύο σπίτια. Αριστερά, ανάμεσα σε ένα μεγάλο περιβόλι ήταν το σπίτι του Θωμά και της Γιωργούλλας Πετρίδη, ένα όμορφο γωνιακό σπίτι με πρόσοψη στον κύριο δρόμο. Και οι δύο έχουν φύγει εδώ και αρκετά χρόνια από τη ζωή. Απέκτησαν δυο παιδιά, το συμμαθητή μου το Σταύρο που ζει μόνιμα στο Λονδίνο με την οικογένειά του, και τον Αντρέα που κατοικεί με τη δική του οικογένεια στη Λευκωσία.

Δεξιά ήταν το σπίτι του Αντρέα και της Ειρηνιάς Χριστοφορίδη, ένα μεγάλο διώροφο με κατάσταση στο ισόγειο που έφτανε μέχρι τον κύριο δρόμο. Ο Αντρέας έχει φύγει από τη ζωή. Παιδιά τους είναι η Γιαννούλα, ο Σωτήρης και ο Δώρος.

Απέναντι από το σπίτι του Θωμά, το χώριζε ο κύριος δρόμος, ήταν το νεόκτιστο σπίτι της Ξένιας του Δεσπότη και στη σειρά ακολουθούσαν αραιά και άλλα σπίτια όπως της Ελευθερίας Χριστοφορίδου και της οικογένειας Τταμανά.

Ο κύριος δρόμος τόσο στα αριστερά όσο και στα δεξιά περιστοιχιζόταν από όμορφα δροσερά και καρπερά περβόλια με το ποτάμι να τρέχει στην μια πλευρά και σε κάποιο σημείο του να φτάνει στον μύλο του Βούππου. Και εδώ το τοπίο ήταν ανεπανάληπτης ομορφιάς. Ο αλευρόμυλος ήταν κάτω από την επιφάνεια του δρόμου και η στέγη του με τα κεραμίδια ήταν στο ίδιο επίπεδο με αυτόν. Οι αναμνήσεις είναι και εδώ πολλές. Το μύλο λειτουργούσε ο παππούς Κωστάς, ο άντρας της γιαγιάς Κλειώς. Μικρή θυμούμαι να κατηγορίζω το μικρό μονοπάτι που οδηγούσε στο μύλο και να παρακολουθώ με ενδιαφέρον τη ξενάγηση από τον καλοσυνάτο παππού Κωστά. Η μυρωδιά του αλεσμένου σιταριού και τα μόνιμα ασπρισμένα με αλεύρι χέρια του Κωστά αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των παιδικών αναμνήσεων που δυστυχώς δεν είχαν την τύχη να βιώσουν τα παιδιά μου. Από αυτόν τον μύλο ζούσε την οικογένεια του, τα πέντε του παιδιά, τη Στέλλα, τον Άγγελο, την Άννα, τον Φοίβο και τον Τάκη. Βοηδούσε επίσης και την οικογένεια της γιαγιάς μου Ελένης με τα δυο της παιδιά, τον Τάκη και το Νίκο, καθώς ορισμένα μερίδια του μύλου ανήκαν στον άνδρα της, τον παππού Αντώνη ο οποίος είχε από πολλά χρόνια ξενιτευτεί στην Αμερική.

Τα σπίτια εδώ συνεχίζονταν πιο αραιά και στη μνήμη μου έρχονται το σπίτι του Καλλή Τταμανά, του Γιώργου Χρυσσοστόμου, του Νηστικού, της Νίτσας και του Κυριάκου και κάποια άλλα που μου διαφεύγουν.

Στην πορεία του ο κύριος αυτός δρόμος οδηγούσε στις τελευταίες ενορίες, της Χαρδακιώτισσας και της Συρκανιάς.

Στην ενορία του Άη Γιώργη ανήκε και η γειτονιά της Τζουμαγιάς. Ο δρόμος που οδηγούσε σ' αυτή τη γειτονιά ήταν πολύ ανηφορικός και στην αφετηρία του ήταν τα σπίτια του Σπύρου και της Σταυρούλλας, του Βάσου και της Μαρίτσας Τζιάμμα, του Αριστόδημου του δασκάλου καθώς και των αδελφών Πρόδρομου, Ανδρέα και Πέπας Κουδέλλα, οι οποίοι εκκλησιάζονταν στον Άγιο Ανδρόνικο.

Ανεβαίνοντας τη μεγάλη ανηφόρα, σε κάποιο σημείο της συναντούσες στ' αριστερά σου το εξωκκλήσι του Αρχαγγέλου Μιχαήλ το οποίο δεν υπάρχει πια.

Σ' αυτή την ανηφόρα συναντούσες το σπίτι της οικογένειας Τσέλιγκα, και στο τέρμα της το σπίτι που έμενε η Μαρίτσα με την κόρη της τη Χρυ-

σούλλα, και στη συνέχεια της γιαγιά μου της Ελένης, της γιαγιάς Κλειώς, η μάντρα του Κύπρου Κολιού ο οποίος είναι αγνοούμενος, της Αναστασίας του Κουλούμα, της Μασούς, της Τούλας και του Νίκου Κουλούμα, επίσης αγνοούμενος, των αδελφών Ελένης και Κυριακούς και της Ροδάνδης. Αυτά τα θυμάμαι καλά γιατί περνούσα πολλές ώρες στη γιαγιά και από εδώ φυσικά καταλήγαμε στο Δημοτικό μας Σχολείο. Άλλα σπίτια που θυμάμαι πολύ καλά στην Τζουμαγιά είναι του Κώστα Αιμιλιανίδη, του Γιώργου και της Αννικούς, της Σαμμουτούς, του Καρταμπή, του Κωστή Κλόκκαρη, της Μαρίτσας και του Ττοφή και του Σαλαφόρη.

Σε αυτό το οδοιπορικό απομένει να επισκεφτούμε τη γειτονιά που αρχίζει από τον δρόμο που βρίσκεται δίπλα από το σπίτι του Θωμά Πετρίδη. Το σκηνικό εξακολουθεί να είναι το ίδιο ωραίο, με περβόλια και καθαρές αυλές με πολύχρωμα λουλούδια. Στη μνήμη έρχονται τα σπίτια του Τάκη Γρίβα, της Νίκης και του Γιώργου Χριστοφή, του Μιχάλη του Τσαερά με κόρη τη Βαδούλα, του Μιχαλάκη Καρεκλά, πατέρα του νυν Δημάρχου Κυδρέας. Στην ίδια γειτονιά είναι τα σπίτια του Πασάντα, του Μακρύγιωρκου, του Χριστάκη Σαλαφόρη, του Καρταμπή, του Μαυράκη. Είναι όσα θυμάμαι και φέρνω στο μυαλό μου περπατώντας συνέχεια νοερά.

Συνεχίζοντας, συναντώ στον δρόμο μου το σπίτι της Στέλλας της αδερφής της Νίκης Χριστοφή η οποία ήταν παντρεμένη με τον πάτερ Ιωάννη, της Ελένης και του Χαραλάμπου, της Σωτήρας και του Σάββα Ματθαίου, της Αντιγόνης Πετρίδη, της Φρόσας Ακαδιώτη, της Ελλούς και του Πιερή, της Χαριτίνης και του Ανδρόνικου και τέλος της οικογένειας της Κωνσταντάς του Χαρτζιώτη. Ο δρόμος συνεχίζει την πορεία του και καταλήγει στην εκκλησία του Αγίου Γεωργίου με τους ασημοπράσινους ελαιώνες να ακολουθούν, πλήγωμένους πια από τα συρματοπλέγματα που τους περικυκλώνουν και δεν αφήνουν να τους πλησιάσουμε.

Η συναισθηματική φόρτιση περπατώντας στους δρόμους της μνήμης και των αναμνήσεών μου είναι μεγάλη. Προσπαδώ να τα αδράξω όλα, να τα μαζέψω στο μυαλό και να μη μου ξεφύγει κάτι. Τα 39 χρόνια που με κρατούν χωρίς τη θέλησή μου μακριά από τις ρίζες και το χώμα που πρωτοπερπάτησα δεν μπορούν να οβήσουν τα έντονά μου συναισθήματα και την αστείρευτη αγάπη μου για τον τόπο και τους ανθρώπους του. Προσπάθησα να μην αφήσω τίποτα και κανένα χωρίς αναφορά και αν έχω παραλείψει κάτι, είμαι σίγουρη πως θα έχω την κατανόησή σας.

Το οδοιπορικό μας θα συνεχίσει...